

פיזיותרפיסטים בזקנה: עמדות, אתגרים ותפיסות של פיזיותרפיסטים במרכזים הרפואיים הגריאטריים בישראל

נתנאל לוי¹, BSc, DPT, רונית פינגולד-פולק^{2,3}, PhD

1 המרכז הרפואי שהם, פרדס חנה-כרכור

2 המרכז הרפואי הרצוג, ירושלים

3 החוג לפיזיותרפיה, מכללת צפת

תקציר

מסקנות: חשיפת הסטודנטים לתחום הגריאטריה, פיתוח מקצועי מראשית הדרך, יצירת סביבת עבודה חיובית ושיפור תנאי השכר הם צעדים חיוניים להגברת המשיכה והשימור של פיזיותרפיסטים במר"גים.

מילות מפתח: גריאטריה, פיזיותרפיה, כוח אדם, גיוס עובדים, שימור מקצועי

רקע: העלייה המתמדת בשיעור הזקנים בישראל צפויה להביא לכך שעד שנת 2040 יעמוד שיעור בני 65 ומעלה על כ-14% מכלל האוכלוסייה. מגמה זו מבליטה את האתגר הגובר בגיוס ושימור פיזיותרפיסטים לטיפול באוכלוסייה הגריאטרית, ומהווה סוגיה מרכזית במילוי צורכי כוח האדם המקצועי בתחום זה.

מטרה: להבין מהם הגורמים המסייעים והמקדמים השתלבות של פיזיותרפיסטים בגריאטריה וכן מהם החסמים להשתלבותם ולשימורם של פיזיותרפיסטים בגריאטריה לאורך זמן.

שיטות: נערך סקר מקוון בקרב פיזיותרפיסטים במרכזים הגריאטריים (מר"גים) ברחבי הארץ שהופץ ידי מנהלי הפיזיותרפיה במוסדות אלו. השאלון התמקד בזיהוי המניעים המרכזיים להשתלבות ולהישארות בתחום הגריאטריה בצד החסמים להתפתחות מקצועית בתחום זה.

תוצאות: 95 פיזיותרפיסטים מכל הארץ השתתפו בסקר. התוצאות מצביעות שהעניין בעבודה, האפשרויות להתפתחות מקצועית, חשיפת התחום בפני הסטודנטים בשלב מוקדם וסביבה תעסוקתית נעימה הם גורמים מרכזיים לעידוד ההשתלבות וההישארות בתחום. עם זאת, השכר זוהה כחסם העיקרי העומד בפני הפיזיותרפיסטים בהחלטה להישאר בתחום לאורך זמן.

רקע

בשנים האחרונות חלה עלייה מתמדת בשיעור אוכלוסיית הזקנים בישראל¹, בדומה למגמות במדינות מערביות אחרות.² על אף שיעור הילודה הגבוה בישראל, נכון לסוף שנת 2022 מנתה אוכלוסיית בני 65 ומעלה כ-1.2 מיליון איש, המהווים 12.4% מכלל התושבים. התחזית היא כי בשנת 2040 תמנה אוכלוסיית הזקנים בישראל כ-1.9 מיליון איש, שיהוו כ-14% מן האוכלוסייה¹, בהם 42% - בני 75 ומעלה ו-12% - בני 85 ומעלה.¹ על פי הדו"ח האחרון של משרד הבריאות, בסוף 2023 היו בישראל 27,300 מיטות אשפוז גריאטרי בתקן, מהן 22,077 (81%) לגריאטריה ממושכת ו-5,223 (19%) לגריאטריה פעילה (כולל שיקום גריאטרי, סיעוד מורכב, הנשמה ממושכת). משנת 2010 הייתה עלייה של 1,708 מיטות של גריאטריה ממושכת ו-1,530 מיטות של גריאטריה פעילה.³ מתוך כלל מיטות הגריאטריה, 12,605 נמצאות באזור ת"א והמרכז, 5,341 באזור חיפה, 4,130 באזור הצפון, 2,971 באזור הדרום ו-1,952 באזור ירושלים.³

בצד מגמה זו, קיים פער גדול בזמינותם של שירותי הפיזיותרפיה לאוכלוסיית הזקנים, פער המדווח גם במדינות אחרות בעולם.² על פי נתוני משרד הבריאות, נכון ליולי 2025 ישנם בישראל כ-8,626 פיזיותרפיסטים בעלי רישיון,⁴ ועל פי הערכת משרד הבריאות, כ-91% מהם עובדים במקצוע בפועל.⁵ דו"ח משרד הבריאות משנת 2021 על הפערים במקצועות הבריאות בישראל הדגיש את הצורך בתוספת של 1,770 תקנים בתחום. בהתאם לדו"ח, צורך זה בולט בבתי החולים הכלליים, התפתחות הילד והגריאטריה. בשנת 2019 עמד מספר התקנים בתחום הפיזיותרפיה בגריאטריה על 450 בלבד, לעומת אומדן של 667 תקנים הדרושים בתחום. התחזית לשנת 2035 מצביעה על צורך בכ-1,018 תקני פיזיותרפיה לגריאטריה.⁵

פער זה הוא ביטוי לפער עולמי בין שיעור הזקנים באוכלוסיית המטופלים למשאבים המושקעים בטיפול בהם. למשל, דו"ח ארגון הבריאות העולמי משנת 2022 התייחס למצוקה המתבטאת בפער שבין כמות אנשי המקצוע ובין הצורך בקבלת טיפול רב-תחומי בקרב האוכלוסייה ההולכת ומזדקנת (כ-34% מהאוכלוסייה בשנת 2050).⁶ הסברים אפשריים לכך הם גילנות מערכתית במערכות הבריאות, תפיסות של

סטודנטים לפיזיותרפיה כלפי אוכלוסיית הזקנים, הערכה נמוכה לקשרים הבין-אישיים עם מטופלים זקנים וחסמים בהקשרים מוסדיים או ארגוניים.^{8,7}

בישראל, רוב הטיפול בגריאטריה פעילה נעשה במרכזים הרפואיים הגריאטריים (מר"גים). המר"גים הינם מרכזים רפואיים אשר שייכים למדינה, לקופות החולים, או מוסדות בבעלות פרטית, והטיפול בהם ניתן במסגרת הרפואה הציבורית. מר"ג מוגדר כמרכז רפואי שיש בו לפחות שלוש מחלקות גריאטריה פעילה, בדרך כלל שיקום, סיעודי מורכב והנשמה ממושכת. כמו כן יכולות להיות בו גם מחלקות גריאטריה ממושכת. הצוות המטפל במר"גים הוא צוות רב-מקצועי המורכב ממקצועות הרפואה, אחיות, פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק, קלינאות תקשורת, תזונה, עבודה סוציאלית וכיוצא בזה. המר"גים כולם פועלים תחת בקרה ורישוי של משרד הבריאות, אשר קבע תקינה לכל אחד מן המקצועות בכל אחת מן המחלקות בהתאם לאפיון המטופלים בה. בהתאם להגדרה הזאת, ישנם בישראל כ-15 מר"גים, ומספר המחלקות והמטופלים המאושפזים בהם משתנה ממר"ג למר"ג. על פי נתוני אגף הגריאטריה במשרד הבריאות מספר הפיזיותרפיסטים והפיזיותרפיסטיות העובדים בהם נאמד בכ-350, כאשר ברוב המוחלט של המר"גים התקינה איננה מאוישת במלואה.

בשנת 2023 קבוצת מנהלות ומנהלי שירות הפיזיותרפיה במר"גים בישראל התכנסו כדי לדון במשבר כוח האדם הנובע מהקשיים לגייס פיזיותרפיסטים ולשמרם בתחום לאורך זמן. נכון לזמן המפגש, לא היו נתונים שיסייעו להבין מהם הגורמים המסייעים ומהם החסמים בגיוס פיזיותרפיסטים ובשימורם לאורך זמן במר"גים. לנוכח האתגרים הקיימים, וכפועל יוצא של מפגש זה, מטרת עבודה זאת הינה לבחון את מאפייני הפיזיותרפיסטים העובדים כיום במר"גים בישראל ולהתמקד בתפיסותיהם, במניעיהם להישאר בתחום בטווח הרחוק, בחסמים ובגורמים המסייעים לאנשי המקצוע להשתלב בתחום הזה.

שיטות

סקר דיגיטלי באמצעות פלטפורמת Google Forms הופץ בחודש יוני 2023 בקרב כלל הפיזיותרפיסטים העובדים

מאמר מחקרי

במר"גים בישראל. הסקר הועבר לפיזיותרפיסטים באמצעות מנהלי שירות הפיזיותרפיה במר"גים ברחבי הארץ. הסקר הכיל 13 שאלות, מהן שש שאלות דמוגרפיות ושבע שאלות העוסקות בתפיסות ובמניעים. השאלות אשר נשאלו בסקר מרוכזות בטבלה 1.

טבלה 1: השאלות שנכללו בסקר

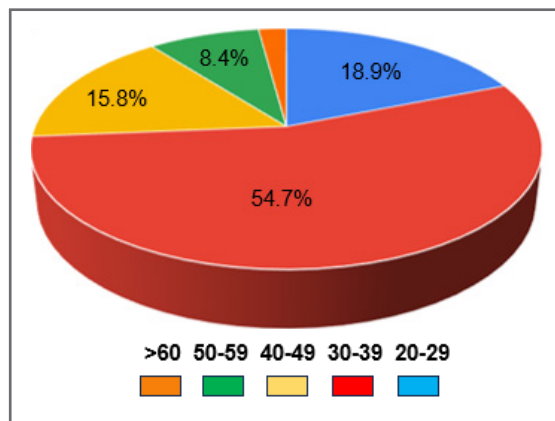
השאלה	התשובות המוצעות
גיל	20-29, 30-39, 40-49, 50-59, <60
מגדר	זכר, נקבה
היכן בארץ נמצא המרכז הגריאטרי בו אתה עובד?	דרום; צפון; שרון; גוש דן; אזור ירושלים; שפלה
מספר שנות ותק כפיזיותרפיסט/ית?	עד שנתיים; שנתיים עד ארבע שנים; חמש עד שבע שנים; שבע עד עשר שנים; מעל עשר שנים
מספר שנות התעסוקה במרכז הגריאטרי שבו את/ה מועסק/ת כיום?	עד שנתיים; שנתיים עד ארבע שנים; חמש עד שבע שנים; שבע עד עשר שנים; מעל עשר שנים
באילו מחלקות את/ה עובד/ת? (רב-בררתי)	שיקום; סיעוד מורכב; סיעודי; תשושי נפש; הנשמה ממושכת; פנימית תת-חריפה; "אחר"
אילו תנאים לדעתך מעודדים השתלבות כפיזיותרפיסט/ית במרכזים הגריאטריים לאורך זמן? (רב-בררתי)	ליווי וחניכה; התפתחות מקצועית; תחושת שייכות לצוות; עניין מקצועי; שכר; תרומה ומשמעות; מנהל ישיר; "אחר"
באיזו מידה הנושאים הבאים חשובים בעיניך במקום העבודה? (שאלת מטריצה - סולם ליקרט בן 5 דרגות)	שכר; הדרכה וליווי מקצועי; עבודה רב-מקצועית; גמישות בתנאי ההעסקה; התפתחות מקצועית; הרגשת שליחות ונתינה; סביבת עבודה נעימה; מנעד ומגוון של מקרים; מנהל/ת ישיר/ה
לדעתך, באיזו מסגרת טיפולית הפיזיותרפיסט/ית רוכש/ת את מרב הכלים לטיפול באוכלוסייה הגריאטרית?	בית אבות; מכונים בקופות חולים; מכונים פרטיים; מרכז גריאטרי; בתי חולים אקוטיים; ביקורי בית; לא יודע; אחר
לדעתך, כמה שנות ניסיון נדרשות לשם רכישת ידע לטיפול מקצועי במטופלים גריאטריים?	עד שנה; עד שלוש שנים; עד חמש שנים; שבע שנים ומעלה
מה הסיבה המרכזית שבגינה בחרת לעבוד במרכז הגריאטרי שבו את/ה מועסק/ת היום?	הייתי כאן כסטודנט/ית; שמעתי על המקום מסטודנטים שהיו כאן בהתנסות; קרבה למקום המגורים; תנאי שכר; עניין והתפתחות מקצועית; תרומה ומשמעות; "אחר"
מה הצפי שלך להישארות במקום העבודה שבו את/ה מועסק/ת כיום?	עד שנה; שנה עד שלוש שנים; שלוש שנים עד חמש שנים; יותר מחמש שנים; לא יודע
מהם החסמים העיקריים שימנעו ממך להישאר במרכז הגריאטרי שבו את/ה מועסק/ת כיום? (רב-בררתי מוגבל - עד שלוש תשובות)	היעדר גמישות בימים ובשעות העבודה; אופק והתפתחות מקצועית; רצון להתפתח לתחומים אחרים שאינם קיימים במרכז גריאטרי; שכר; שגרה טיפולית; סביבת עבודה; "אחר"

תוצאות

מאפיינים דמוגרפיים

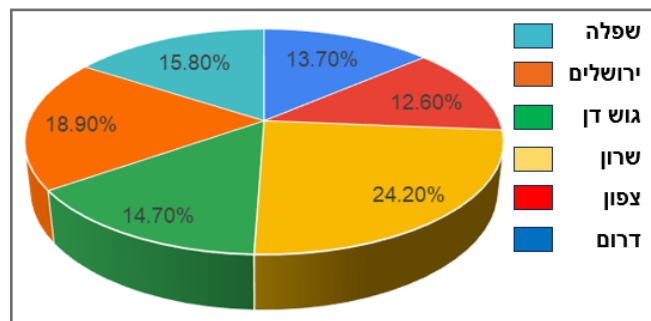
על הסקר השיבו 95 פיזיותרפיסטים (67 נשים ו-28 גברים) שהם כ-27% מכלל הפיזיותרפיסטים העובדים במר"גים. התפלגות הגילאים מוצגת בתרשים 1.

תרשים 1: התפלגות הגילאים של המשיבים על הסקר

הפיזור הגיאוגרפי של מקום העבודה מוצג בתרשים 2.

תרשים 2: הפיזור הגיאוגרפי של המשיבים על הסקר

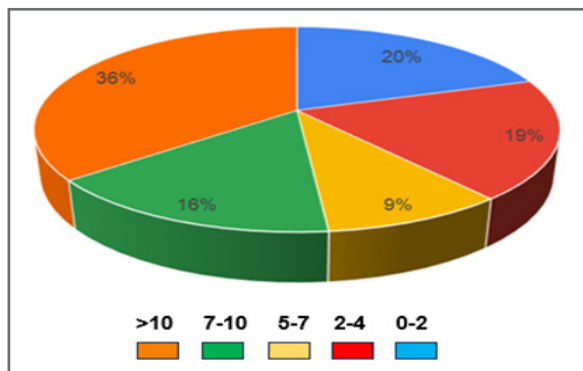

ותק תעסוקתי ומקצועי

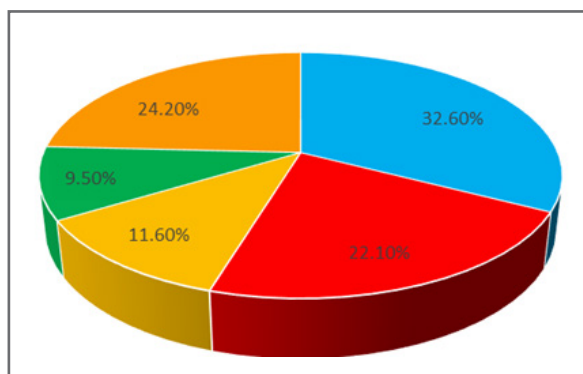
הוותק המקצועי של המשיבים מוצג בתרשים 3, הוותק המקצועי במר"ג הנוכחי מוצג בתרשים 4. בתחומי הפעילות הקלינית, 87.4% עובדים בשיקום מהם 61.1% משלבים זאת עם עבודה במחלקות אחרות (הנשמה ממושכת, סיעודי,

סיעודי מורכב). 25 משיבים (26.3%) דיווחו כי הם עובדים רק במחלקת שיקום, ואילו 12 משיבים (12.6%) אינם עובדים כלל במחלקה זו.

תרשים 3: ותק מקצועי של המשיבים על הסקר

תרשים 4: ותק מקצועי במר"ג הנוכחי

תפיסות ומניעים

הסיבות שבגינן בחרו המשיבים לעבוד במר"ג הינן: עניין והתפתחות מקצועית (32%); התלמדו שם בתור סטודנטים או שמעו על המקום מסטודנטים עמיתים (30%); קרבה למקום המגורים (18.9%); תרומה ומשמעות (9.8%); שכר (6.3%); "אחר" (3%). נוסף על כך, בקטגוריית "אחר" צוינו תשובות שונות, כגון חיפוש יציבות בתקופת הקורונה.

על השאלה בנוגע לצפי ההישארות במקום העבודה הנוכחי, שליש השיבו שאינם יודעים; 32.6% השיבו כי הם מתעתדים להישאר שם לפחות חמש שנים; 18.9% - שנה עד שלוש שנים; 12.6% - שלוש עד חמש שנים ו-4.2% השיבו כי יישארו שנה אחת לכל היותר.

באשר לידע הנדרש לפיזיותרפיסט בתחום הזקנה - 55% השיבו כי דרושות עד שלוש שנים כדי לרכוש ידע מקצועי לטיפול באדם הזקן. 9% השיבו כי דרושה עד שנה אחת; 32% - עד חמש שנים ו-4% - שבע שנים ומעלה.

דיון

מערכת הבריאות בישראל צריכה להתמודד עם אתגרים רבים בגיוס כוח האדם. אחד האתגרים הבולטים הינו גיוס אנשי מקצוע לטיפול בזקנים בני 65 ומעלה. אוכלוסייה זאת צורכת שירותי בריאות בשיעור גבוה בהרבה ביחס לשאר האוכלוסייה, אולם המר"גים מתקשים לגייס ולשמר פיזיותרפיסטים במוסדותיהם. כדי להבין את הבעיה ולתת לה מענה, יש לנתח את מאפייני הפיזיותרפיסטים העובדים כיום במר"גים בישראל, ולהתמקד בתפיסותיהם ובמניעים המובילים להישארות

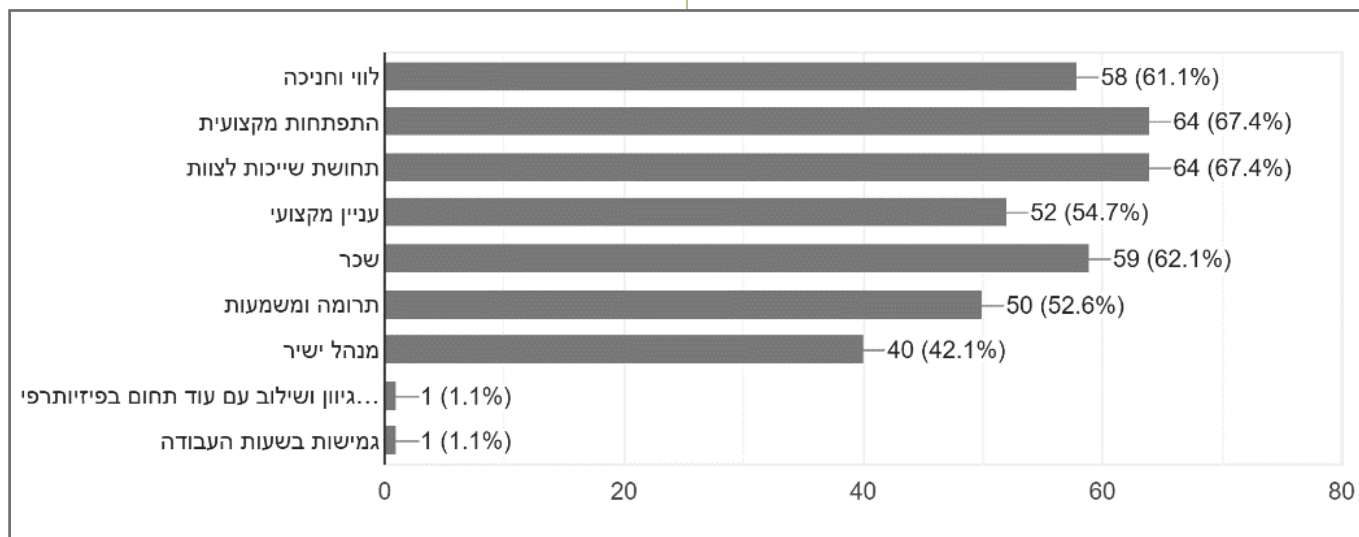
בשאלה שעסקה במידת החשיבות שמייחסים לנושאים שונים במקום העבודה ניתנה אפשרות בחירה בכמה תשובות שונות. הנושאים שצוינו: סביבת עבודה נעימה (67.3%), שכר (65.2%), התפתחות מקצועית (62.1%), הדרכה וליווי מקצועי (60%), תחושת שליחות (55.7%), וכן יחסי העבודה עם המנהל הישיר (54%).

בשאלה שעסקה בתנאים המעודדים השתלבות במר"גים לאורך זמן (תרשים 5), ניתנה אפשרות בחירה בכמה תשובות, וצוינו התנאים האלה: התפתחות מקצועית (67.4%) ותחושת שייכות לצוות (67.4%); שכר (62.1%); ליווי וחניכה (61.1%); עניין מקצועי (54.7%); תרומה ומשמעות (52.6%); "אחר" (1%).

החסמים העיקריים שצוינו הם בראש ובראשונה השכר שהווה (68.4%). שאר החסמים, כגון הרצון להתפתח בתחומים אחרים והגמישות בשעות העבודה מדורגים תחתיו (41.1%, -38.9%, בהתאמה).

יש לציין כי ככלל, אם בקטגוריית "אחר" ניתנו תשובות אשר כבר צוינו בקטגוריות נתונות, הן אוחדו לקטגוריה קיימת.

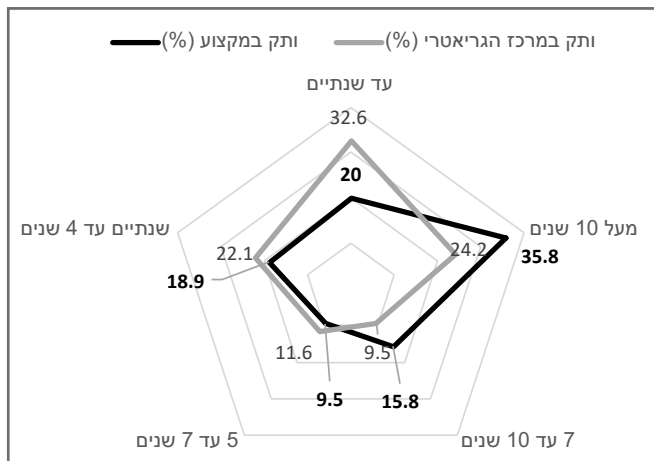
תרשים 5: התנאים המעודדים השתלבות במר"גים לאורך זמן

בטווח זה של שנות ותק עובדים אל המר"גים. למרות הנתון המעודד הזה, יש להביא בחשבון שכעשרה אחוזים בלבד מהפיזיותרפיסטים במר"ג הינם בעשור הששי לחייהם ומעלה, מה שמצביע על כך שהפיזיותרפיסטים בעלי הניסיון אינם נשארים לאורך זמן רב במר"ג. כלומר, ישנו קושי בשימור של עובדים בעלי ותק וניסיון מקצועיים. חלק גדול מהעובדים הינם בעלי ותק מקצועי מועט יחסית, אף שהאוכלוסייה שבה הם נדרשים לטפל היא מורכבת מבחינה רפואית, שיקומית וסוציאלית. ייתכן כי דבר זה נובע מהיעדר תוכניות המציעות אופק והתפתחות מקצועית ואישית במרכזים אלו, כפי שמצביעים הנתונים שהתקבלו בשאלה "מהם החסמים העיקריים, שימנעו ממך להישאר במרכז הגריאטרי בו את/ה מועסק/ת כיום?".

נמצא כי שיעור השימור של פיזיותרפיסטים בעלי ותק תעסוקתי ומקצועי של שנתיים עד שבע שנים הוא גבוה (כ-28.4% מתוך 33.7%), מה שיכול להצביע על יציבות בטווח השנים האלו.

תרשים 6: הצלבה בין הוותק התעסוקתי לוותק המקצועי

ממצאי הסקר עולה שהמניעים המרכזיים מאחורי ההחלטה לעבוד במר"ג הם עניין והתפתחות מקצועית (28.4%); חשיפה מוקדמת במהלך הלימודים או המלצות מעמיתים (23.2%) וקרבה גיאוגרפית למקום המגורים (18.9%). נמצא כי דווקא השכר (6.3%) אינו גורם בעל משמעות בבחירת המר"ג כמקום העבודה. נתונים אלו עולים בקנה אחד עם מחקרים קודמים המדגישים את חשיבות

ארוכת-טווח בתחום. למיטב ידיעתנו, זאת העבודה הראשונה שבדקת נושא זה בישראל ולמעשה אין נתונים מוסמכים ועדכניים בנושא, לא רק בגריאטריה אלא גם בתחומים אחרים בפיזיותרפיה.

הפיזור הגיאוגרפי של המשיבים תואם את הפיזור הגיאוגרפי של מיטות הגריאטריה בישראל, אף על פי שהסקר מתייחס למר"גים בלבד ולא למוסדות גריאטריה ממושכת. כוח העבודה המרכזי בסקר היה פיזיותרפיסטים ופיזיותרפיסטיות בעשור הרביעי לחייהם אשר מהווים יותר ממחצית כוח האדם במר"גים (54.7%), כאשר כ-90 אחוזים הינם בעשור החמישי לחייהם ומטה. במקביל, פילוח הוותק המקצועי של המשיבים משקף שונות רחבה יותר. כ-40 אחוזים מהמשיבים הינם בעלי ניסיון מקצועי של פחות מארבע שנים, כאשר מחציתם בעלי ניסיון של פחות משנתיים, דבר המצביע על שיעור ניכר של פיזיותרפיסטים במר"גים, שהם בעלי ניסיון מקצועי נמוך. לעומת זאת, 51.6% הם בעלי ותק מקצועי של מעל 7 שנים (מעל שליש מעל 10 שנים).

בניתוח של הוותק התעסוקתי במר"ג הנוכחי מתבררת מגמה שונה מעט: כ-50% מן הפיזיותרפיסטים, המהווים את הקבוצה הגדולה ביותר, הם בעלי ותק של עד ארבע שנים; שליש מהפיזיותרפיסטים הם בעלי ותק של מתחת לשנתיים (32.6%), מה שמצביע על תנודתיות ותחלופה של כוח אדם. רק כרבע מהפיזיותרפיסטים (24.2%) עובדים במר"ג הנוכחי מעל עשר שנים, מה שמעיד על קושי בביסוס שכבת עובדים ותיקים, המהווים בדרך כלל את אבני היסוד של הארגון ואשר לוקחים חלק משמעותי בתפקידי הדרכה, חניכה ופיתוח מקצועי של מקום העבודה.

תרשים 6 מציג את הצלבה בין נתוני הוותק המקצועי לנתוני הוותק התעסוקתי של המשיבים. הצלבה בין נתוני הוותק המקצועי לתעסוקתי בפלח זמן של שנתיים ופחות מצביעה על פרק זמן עם תנודתיות ותחלופה גבוהות. כלומר, 20 אחוזים מאנשי הצוות בעלי ותק של כשנתיים לכל היותר מהווים כשליש מהפיזיותרפיסטים אשר מועסקים במר"ג.

שיעורם של בעלי ותק מקצועי מעל שבע שנים (51.6%) הינו גבוה משיעורם של אלה העובדים מעל שבע שנים באותו מר"ג (33.7%). נתון זה מצביע כי פיזיותרפיסטים בעלי ניסיון

התנאים שזוהו כמעודדים השתלבות במרכזים הגריאטריים היו התפתחות מקצועית, תחושת שייכות לצוות, שכר הולם, ליווי וחניכה, עניין מקצועי ותחושת תרומה ומשמעות. לעומת זאת, החסם העיקרי בפני השתלבות לאורך זמן היה שכר נמוך; חסמים נוספים, כגון הרצון להתפתח לעבר תחומים אחרים והגמישות בשעות העבודה, צוינו בשיעור קטן יחסית. ממצאים אלה עולים בקנה אחד עם מחקרים המצביעים ששכר ותנאי העסקה הם גורמים מרכזיים בהחלטה להישאר או לעזוב מקום עבודה, במיוחד בקרב פיזיותרפיסטים צעירים.^{14,13} כלומר, השכר אינו הגורם המביא פיזיותרפיסטים לעבוד במר"ג, אולם הוא החסם העיקרי בפני הישארות במר"ג לאורך זמן.

ליווי וחניכה והתפתחות מקצועית זוהו כגורמים מעודדים הישארות לאורך זמן. התפתחות מקצועית היא מונח רחב אשר יכול להתייחס הן ללמידה בתוך המר"ג עצמו והן לקורסים על-בסיסיים, לתארים מתקדמים, למשל בפיזיותרפיה או בגרונטולוגיה, וכיוצא בזה. נשאלת השאלה מהו אופק ההתקדמות בתוך המר"ג ומהי ההתפתחות המקצועית האפשרית בתוך המר"ג? ייתכן מאוד כי נדרשים שינויי תפיסה ומדיניות בתוך המר"גים שיאפשרו אופק מקצועי והתפתחות מקצועית פנימה, ואשר יסייעו לשמר את הפיזיותרפיסטים לאורך זמן ויתרמו להתפתחותם של הפיזיותרפיסט והמר"ג כאחד. 55% מהפיזיותרפיסטים השיבו כי נדרשות עד שלוש שנים כדי לרכוש את הידע המתאים לטיפול באדם הזקן. שלא כמו במדינות אחרות, כגון ארצות הברית, אוסטרליה ובריטניה, בישראל אין עדיין התמחות מקצועית בפיזיותרפיה על פי תחומים, למשל התמחות בתחום הגריאטריה.² הוספת מומחיות כזאת עשויה ליצור אופק התפתחותי עבור הפיזיותרפיסטים ותתרום לביסוס המקצועיות בתחום.

צפי הישארות במקום העבודה הנוכחי

בניתוח של צפי הישארות במקום העבודה הנוכחי, נמצא כי שליש מהמשיבים אינם יודעים מהי תוכניתם, בעוד כ-32.6% צופים הישארות של חמש שנים לפחות, מה שמדגיש את אי-הוודאות ואי-היציבות בתחום. עם זאת, הנתון הזה גם מצביע על הפוטנציאל לשמר עובדים באמצעות הגורמים המעודדים הישארות במר"גים, כגון שיפור תנאי העבודה והגברת תחושת השייכות והמשמעות. בסקר זוהו ותק מקצועי של שלוש שנים כנקודת זמן מכרעת. המשיבים הצביעו עליו כנקודה שבה הגיעו למיצוי הידע בתחום הגריאטריה.

ההתפתחות המקצועית והעניין האישי כמניעים עיקריים לבחירת תחום העיסוק וכתנאי לשביעות הרצון בקרב אנשי מקצועות הבריאות.^{10,9} נוסף על כך, נמצא כי חשיפה מוקדמת לגריאטריה במסגרת ההכשרה הקלינית של הפיזיותרפיסט היא גורם מנבא משמעותי לבחירת התחום המקצועי העתידי¹¹ ולפיתוח תפיסות חיוביות כלפי זקנים בקרב סטודנטים לפיזיותרפיה.^{8,7}

הקשר שנצפה בין הבחירה במר"ג כמקום עבודה ובין היחשפות חיובית למר"ג בזמן הלימודים מדגיש את החשיבות הטמונה בהיחשפות החיובית לזקנה במסגרת לימודי הפיזיותרפיה בתואר הראשון, ומבליט את החשיבות הרבה של קיום הכשרות קליניות בכל התחומים במר"ג ואת הצורך בחיזוק הקשר בין המוסדות האקדמיים למרכזים הגריאטריים. נוסף על כך, נושא זה מעורר את השאלה באיזו מידה מעניקים המוסדות האקדמיים הכשרה מספקת בתחום הזקנה, ועד כמה זוכים כל הסטודנטים להיחשף לגריאטריה ולמחלקות גריאטריה פעילה - ולא רק למחלקות השיקום - במהלך הכשרתם הקלינית; דבר אשר נמצא כמסייע באימוץ עמדות חיוביות כלפי הזקנה.^{8,7} בבדיקה של כלל תוכניות הלימודים לתואר הראשון בפיזיותרפיה בישראל נמצא כי ההכשרה הספציפית בתחום הזקנה והגרונטולוגיה במוסדות האקדמיים נעה בין אי התייחסות ספציפית כלל לתחום בחלק מהמוסדות האקדמיים ועד קורס אחד בן שלוש נקודות זכות אקדמיות במוסדות אחרים. כמו כן, אין חובת הכשרה קלינית בתחום הזקנה, כך שיתכן תרחיש שבו סטודנט לפיזיותרפיה יסיים את לימודי התואר הראשון ללא הכשרה ספציפית בתחום הזקנה וללא היחשפות מוכוונת ומודרכת למטופלים זקנים מתוך התייחסות כוללנית לאדם הזקן.

עמדות כלפי סביבת העבודה

המשיבים ייחסו חשיבות רבה לסביבת עבודה נעימה, לשכר הולם, לאפשרויות התפתחות מקצועית, להזדרכה ולליווי מקצועי, לתחושת שליחות וליחסים טובים עם המנהל הישיר. ממצאים אלו תואמים ממצאי מחקרים קודמים שלפיהם סביבת עבודה תומכת, אפשרויות קידום, הדרכה מקצועית ויחסים בין-אישיים טובים הם גורמים מרכזיים בשביעות הרצון בעבודה ובהישארות במקצוע.¹²

הסקר היה אנונימי. לא נבדק היכן למדו העונים על הסקר ולא נעשה ניתוח של הנתונים על פי המוסדות שבהם רכשו את השכלתם. ייתכן כי לנושא הזה ישנה השפעה על תפיסת המקצוע.

הסקר הועבר לפיזיותרפיסטים באמצעות מנהלי שירות הפיזיותרפיה. לא ידוע לנו כמה מהמנהלים שלחו את הסקר לעובדיהם ומה הייתה מידת היענותם בכל מוסד. יחד עם זאת, הפיזור הגיאוגרפי של המשיבים על הסקר תואם את הפיזור הגיאוגרפי של מיטות הגריאטריה.

הסקר נערך לפני אוקטובר 2023. לא ברור כיצד מלחמת "חרבות ברזל" השפיעה על מגמות התעסוקה בפיזיותרפיה, ואולם אין לנו ספק כי למלחמה זו הייתה השפעה וראוי שהיא תיבדק בהמשך.

כלומר, הפיזיותרפיסט צריך לחוש כי ישנה התפתחות מקצועית משמעותית ואפיקי התפתחות מקצועיים חדשים שאם לא כן ככל הנראה יחפש אותם במקום אחר.

סיכום

ממצאי הסקר הזה עולים בקנה אחד עם ממצאי מחקר קודמים ומדגישים את הצורך בהשקעה בסביבת עבודה נעימה ותומכת, באפשרויות להתפתחות מקצועית, בליווי ובהדרכה, בעיקר בתהליך גיוס הפיזיותרפיסטים ובשנותיהם הראשונות במקצוע. תנאי השכר וההעסקה היוו חסם מרכזי ובולט בשימור העובדים בתחום. תשומת לב להיבטים אילו עשויה להגביר את שביעות הרצון, לסייע בשימור עובדים לאורך זמן ולהביא לגיוס פיזיותרפיסטים איכותיים עבור תחום הגריאטריה. במקביל, ישנה חשיבות גבוהה ביותר להיחשפות חיובית למר"ג בזמן הלימודים.

עבודה זאת שמה את הזרקור על הקושי בגיוס עובדים לתחום הגריאטריה. לדעתנו, יש צורך בשילוב כוחות של משרד הבריאות, המוסדות האקדמיים והמר"גים כדי לתת מענה ולבנות תוכנית לאומית לצורך הגובר בפיזיותרפיסטים איכותיים ומקצועיים בתחום הגריאטריה; בשנים הקרובות, עם הזדקנות האוכלוסייה, צורך זה צפוי רק לעלות.

מגבלות

עבודה זאת נערכה כסקר בין הפיזיותרפיסטים והפיזיותרפיסטיות העובדים במר"גים בישראל ולא כמחקר שיטתי. כמו כן, לא נעשה שימוש בשאלונים מתוקפים.

לא נערכה השוואה בין תחום הגריאטריה בפיזיותרפיה לתחומים אחרים במקצוע, ולא נבחנו הנתונים בתחום הגריאטריה לעומת הנתונים בתחומים אחרים; לדעתנו, זהו מחקר שראוי שיעשה.

הקורסים הניתנים במסגרת התואר הראשון נבדקו על פי שמם. לא נבחן אם ובאיזו מידה נושא הזקנה שזור בתוך הקורסים השונים הניתנים במסגרת התואר הראשון לפיזיותרפיה ובמסגרת ההכשרה הקלינית במוסדות השונים.

מקורות

1. פראן ס, יגור-קרול ע. מדדים לאומיים להזדקנות מיטבית בישראל - נתונים נבחרים מתוך הדוח השני, 2022. הודעה לתקשורת, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נובמבר 2024. https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/DocLib/2024/364/33_24_364b.pdf
2. Onyeso OK, Alumona CJ, Okoh AC, Ibekaku M, Shirazi S, Kalu ME. Geriatric and gerontological physiotherapy in focus: a cross-sectional survey of education, clinical practice, and service availability across world physiotherapy member nations. BMC Medical Education. 2025;25
3. הלל ס, חקלאי צ. מיטות אשפוז ועמדות ברישוי. משרד הבריאות, אגף המידע, חטיבת טכנולוגיות רפואיות, מידע ומחקר; דצמבר 2023.
4. משרד הבריאות, פיזיותרפיסטים בעלי תעודת מקצוע; <https://practitioners.health.gov.il/Practitioners/10>
5. דוח פערי כוח אדם במקצועות הבריאות, מסמך מסכם - פרק הנתונים, מאי 2021. www.gov.il/BlobFolder/reports/healthreport071021/he/Reports_healthreport071021b.pdf
6. The need for rehabilitation services in the WHO European Region, World Health Organization. Regional Office for Europe; 2022. Available from: <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289058506>.
7. Blackwood J, Sweet C. The influence of ageism, experience, and relationships with older adults on physical therapy students' perception of geriatrics. Gerontology Geriatrics Education. 2017;38(2):219-31.
8. Omaña H, Sureshkumar A, Åijö M, Hunter SW. Attitudes and Beliefs of Physical Therapists and Physical Therapist Students Toward Working With Older Adults: A Systematic Review. Phys Ther. 2024 Jul 2;104(7):pzae052. doi: 10.1093/ptj/pzae052. PMID: 38564242.
9. Watson G, Rodger R, Buhler M, Tofi U, Gauld R, Perry MA. Strategies that impact the workforce retention of physiotherapists and other allied health professionals: a scoping review. European journal of physiotherapy. 2025:1-17.
10. Briggs MS, Weber MD, Olson-Kellogg BJ, DeWitt JJ, Hensley CP, Harrington KL, et al. Factors contributing to physical therapists' job and career satisfaction in the United States: results from a national survey. Journal of Physical Therapy Education. 2022;36(3):232-41.
11. Waiserberg N, Katz Leurer M, Feder-Bubis P. "I feel like this is an area where one can feel a lot of satisfaction": Physiotherapy students' preferences for their prospective area of practice. Physiotherapy Theory Practice. 2024;40(7):1492-500.
12. Black LL, Jensen GM, Mostrom E, Perkins J, Ritzline PD, Hayward L, et al. The first year of practice: an investigation of the professional learning and development of promising novice physical therapists. Physical therapy. 2010;90(12):1758-73. doi: 10.2522/ptj.20100078.
13. Mulligan EP, Hegedus EJ, Foucher J, Dickson T. Influences of financial and workplace factors on physical therapist job satisfaction. Physical Therapy. 2023;103(12):pzad093.
14. Auger A, Delafontaine A, Lecordier J, Rulleau T, Sarhan F-RJ. Attractiveness and retention factors for employed physiotherapists in France: A multicentre survey. 2025;20(3):e0320919.

Physiotherapists in Geriatrics: Attitudes, Challenges, and Perceptions of Physiotherapists in Geriatric Medical Centers in Israel

Netanel Levi BSc, DPT¹, Ronit Feingold Polak
PT, PhD^{2,3}

¹ Shoham Medical Center, Pardess Hanna-Karkur

² Herzog Medical Center, Jerusalem

³ Department of Physiotherapy, Zefat Academic
College, Zefat

Abstract

Background: The ongoing increase in the elderly population in Israel is expected to result in adults aged 65 and over constituting approximately 14% of the population by 2040. This demographic trend intensifies the challenge of recruiting and retaining physiotherapists to work with the geriatric population and underscores a critical issue in meeting the professional workforce needs in this field.

Objective: To identify the factors that facilitate and promote the integration of physiotherapists into geriatrics, as well as the barriers to their long-term retention in geriatric care.

Methods: An online survey was conducted among physiotherapists working in geriatric medical centers nationwide. The survey, distributed via the heads of physiotherapy departments, focused on identifying key motivators and barriers for integration and sustained employment in the geriatric field.

Results: Ninety-five physiotherapists from across the country participated in the survey. The findings indicate that career interests, opportunities for professional development, early exposure to geriatrics as students, and a supportive work environment are significant factors in encouraging entry and retention in the field. Conversely, salary was identified as the principal barrier influencing physiotherapists' decisions regarding long-term work in geriatrics.

Conclusions: Early exposure to the geriatric clinical field as students, systematic professional development from the outset, fostering a positive work environment, and improving salary conditions are essential steps for enhancing recruitment and retention of physiotherapists in geriatric care.

Keyword: Physiotherapy, Geriatric care,
Workforce recruitment, Workforce retention,
Student exposure